

הראשנים מידה הרי הוא נחשב לכינוי ואכתי צ"ע בסברת החזו"א בזה אבל כ"ז הוצרך החזו"א לשיטתו שהאגודל עיקר לגמרי וזה חידוש, ובתשב"ץ נקט לכאור' שהוא ספק^{קט}].

ובל המשך דבריו בזה הוא מחמת שלא נחת לסברא הנ"ל שבוודאי יתכנו שינויים "ואעפ"כ לא ישתנה הדין", היינו שהדין ישאר לשער בכל דור ודור, וזה כוונת דברי החזו"א בעניין שיעור שיעור שהגאונים מסרוהו כשיעור, לא שיש כאן איזה "פסק" של ב"ד שהם יהיו בזה דעתו של רואה, אלא זה גופא גדר השיעור [ובאמת ייתכן מאוד שמעיקרא כך ניתן השיעור של השקלים והמטבעות וכנראה קצת מדברי הרמב"ם בפיה"מ בכורות פ"ח, או שניתן הדבר לחכמים למסור הדבר בשיעור של פרי], וזה הטעם שלא נשתנה השיעור של ביצה לעניין חלה וכיוצ"ב כי לעולם הוא משתער לפי כל דור ודור [והן הן דברי החת"ס בס"י קפא], ומש"כ שאמה של משה לא נשתנה באמת כך

רצה לומר בחוט השני אבל הדבר פלא מאוד ובמק"א^ק נתבאר מה שנראה בזה דאמה של משה היינו אמה בת ו' טפחים לאפוקי אח"כ נתקצרה האמה ונעשית בת ה' טפחים ולעולם אמה של משה עצמו בוודאי היתה יותר מזה, ומה שנתקשה בדברי החזו"א בעניין דעתו של רואה באמת עוד הבינו כן אבל במק"א^{קיא} נתבאר שכוונת החזו"א כלפי מידת האגודלים שהם מסרו לנו כמה האגודלים ומאז אנו יודעים כמה האגודלים משא"כ קודם שמדדו זה יכלו לסמוך על הביצים וזה מוכח בהדיא בלשונו ואכמ"ל וממילא לק"מ.

עפ"י כל הנ"ל מובן שאין לסמוך על מה שכתב הלכה למעשה שהאגודל הוא 1.95 דהו רק לחומרא בדבר שדינו בעצבות [ולעניין לבד יש להחמיר בזה] אבל לא כשהוא קולא, ושיעור חלה ורביעית תלוי בשיעור הביצה וזה דבר הצריך בירור [ועכ"פ בחזו"ל החשיבו את הביצה פחות מזה].

סימן נא

בעניין שיעור ביצה בינונית בזמן חיים בזה, התכתבות

הידורי המידות:

לגבי המבואר בדבריו שהביצה הבינונית היא 53 סמ"ק וביקשת לשמוע בזה חו"ד.

אין לי דרך מיוחדת לברר אם הביצה ה"בינונית" היא 50 או 53. **רוב** הנפק"מ שכתבת גם נ"ל לא שייכים,

קט. יעוי' עוד בזה לקמן צה.

קי. לקמן סימן נט.

קיא. בסימן לז ובבירורים בעניין השיעורים סוף סימן ה.

כי ביצה של נט"י היא בלי הקליפה, וכן ביצה של הכזית, ובלא"ה ההפרש בין 50 לבין 53 זה רק שייך לתנאי מעבדה ולא לחיים ה"אמיתיים".

ראיתי שהטל חיים כותב שכוונת "בינוני" איננו "ממוצע", כי לאדם שאינו מדען ראשי של המדינה אין דרך לדעת מהו ממוצע של כלל הביצים,

אלא הכוונה היא בין הגדול לבין הקטן, כדרך שנמצא במשניות בכלים פי"ז. ולכאורה יש הגיון וצדק בדברים.

ולכן אם מדדת ביצה מהמכולת ויצא לך 50

סמ"ק או פחות, צריך לראות באיזה סוג ביצה מדובר [המכולת מוכר לפי סיווג הגודל], **וזאת** בנוסף להסתייגות המקובלת שהביצים שלנו אינן טבעיות.

בירורי השיעורים:

גם כשזה בלא קליפתה יש נפק"מ כמה הביצה בקליפתה שמזה נוריד את שיעור הקליפה.

אמנם נכון הוא שאין בזה הרבה נפק"מ, אבל בכל זאת יש קצת נפק"מ [וברביעית זה קצת יותר].

מה שמדדתי זה הביצה בגודל בינוני שמוכרים.

סימן נב

בעניין דעת פרופסור גרינפלד שצריך למדוד האגודל בעכיו, התכתבות

חידורי המידות:

ראיתי בהערותיך, שדברי פרופ' גרינפלד ע"ה הם הבל הבלים ויפה עשה הטל חיים שדחאם לגמרי, ע"כ דבריך.

לא עיינתי בזה לגוף הדברים ובפולמוס שהיה עם מרן הקה"י בזמנו,

אבל פרש נא מדוע הדברים הם הבל הבלים?

[**מעמו** של הטל חיים שדחאם - היא דחייה בקש]

האם תוכל להציג את הדברים גם לפני הגרמ"מ שפרן שליט"א, שכתב (בהסכמה לספר שלי) ככה ממש?

בירורי השיעורים:

דבר ראשון, א"א לשנות דבר שהיה פשוט אצל כולם בכל הדורות ולומר שכולם טעו, זה לא דרך התורה וגם לא הגיוני שקם אחד בבוקר יותר חכם מכל העולם [והביא לזה הקה"י סמך מיבמות קב ע"א אפילו יבוא אליהו ויאמר וכו' שכבר נהגו העם וכו']

דבר שני, בכל הראשנים כתוב רוחב אגודל, והוא גם לשון הגמ' [במנחות ל ע"א] ולא שייך להוציא את כולם ממשוטו [ולמרות שגרינפלד יש לו הסבר בזה, כל בר דעת מבין את גודל

הדוחק שבו, ובוודאי שאין לנו להוציא את הדברים מפשוטם].

דבר שלישי, שלפי דבריו אין התחלת דרך ליישב את הסיט והזרת והז' שעורות וקומת האדם ג' אמות, וגם כך המקטינים נדחקו בזה כ"כ, אבל לפי דבריו אין לנו שום דרך ליישב זאת.

והראיה שמביא משטמ"ק במנחות, תמוה מאוד לומר שדבר כזה יסודי ישמיעו לנו בדרך אגב במקום שאי"ז כלל עיקר הנושא. **לכן** אין ספק שהדברים מתאימים לחוקרים אבל לא ללומדי תורה.

ובאמת התפלאתי מאוד מאוד שראיתי שכ"כ הגרמ"ש וכבר כתבתי לתמוה בזה.

[ו"ז"ל מש"כ לכת"ר בעבר ק"ב 'כהסכמת הגרמ"מ שפרן כתב דהמדידה היא בעובי האצבע ולא ברוחבו, לפום ריהטא כוונתו לדברי פרופסור גרינפלד שנדפס במוריה תשמ"ב שמודדים בעובי האצבע ולא ברוחבו, ופלא על ת"ח שכמותו שנמשך אחר הבלים כאלו וכבר מחו ליה מאה עוכלי בעוכלא דבגמ' וכל הפוסקים הלשון הוא רוחב, ואדרבא למדנו מדבריו שתי' אחר אין ובה הוא צודק וא"כ א"א לסמוך בשום אופן על השיעור הקטן של האגודל].

הידורי המידות:

על הדבר הראשון, זה קצת שונה מלקום בוקר אחד ולומר "בוקר טוב, כולם טעו", כיון שמדובר בשיעור שיש לנו סיבות כבדות-משקל (שיעור רביעית - רמב"ם, גאונים, רש"י במנחות, וראיות מציאותיות חזקות: רוחב פרות, היקף

דינרים, היקף פונדיון האיטלקי, אורך מערת השילוח...) לומר כהשיעור הקטן באגודל. אז כאשר המצב הוא שאילו ננקוט כה"כולם" יש לזה סתירות וקשיים רבים, והם כנגד ערים בצורות גדולות מאד (נקטתי ל' פרשת השבוע), זה לא עד כדי כך מגוחך.

ובאשר הוא הציג את הדברים בפני הגרשז"א, מרן לא רק שלא מחה בו מן הטעם שכתבת, אלא עודד אותו לפרסם.

על הדבר השני, ל' הגמ' במנחות ל. ודאי אינו ענין לכאן, שהרי השיטה מקובצת שם מוחק את המילה הזו, עיי"ש אות ח'.

על הדבר השלישי, איני רואה למה דבריו דוחק יותר מאשר המקטינים את השיעור,

כבר הצגתי שאין שום ראיה מהסיט (לפי דברי הרמב"ם בפהמש"נ בשבת) ומהזרת (לפי התוספתא המובאת בכל הראשונים, ודלא כשו"ת הרשב"א) ומהרוחב של ז' שעורות (שהוא סותר לאורך ב' שעורות, וכנראה מדובר בז' אחר). ואודות גובה האדם יש לדון, ולכל הפחות לפי תוס' וסיעתם זה דוקא מסתדר.

האמנם לאור הנ"ל, כה ברור שדבריו הבל הבלים?

בירורי השיעורים:

לגבי הדבר הראשון, עדיין אני לא רואה הבדל בין זה ללקום ולומר בוקר טוב כולם טעו.

זה שיש קושיות, בסדר, נדון בקושיות [וכבר דנו בהם הרבה] ולכל היותר נשאר בקושיא.

קיב. בסוף סימן א.

אבל להזיז דבר שהיה מקובל ופשוט בכל הדורות [ובוודאי כך היה המסורת, ואגב, זה הרבה יותר מסורת ברורה מחכמי הגמ' ולמעלה מכך, מאשר המסורת על הרביעית והאגודל הקטן^{ק"ג}] אינו בא בחשבון.

מי אמר שהגרש"ז עודד אותו חוץ ממנו בעצמו? [ובמחילה מכבודו, אני לא לגמרי מאמין לו, ואם זה נכון ההסבר בזה כמבואר בהליכות שלמה פסח פ"ט ס"ח בהערות שאמר הגרש"ז שבענייני השיעורים לא התעמק כדבעי אבל עודד אחרים לפרסם את חידושיהם גם כשזה דברים מחודשים כדי שיתבררו ויתלבנו הדברים, וא"כ לא שנתן הסכמה לגוף הדברים אלא נתן הסכמה לפרסם את הדברים כדי שיתלבנו הדברים, וב"ה נתלבנו הדברים ע"י הקה"י ועוד ונתברר שדברים אלו אין בהם ממש].

על הדבר השני, זה לא רק הגמ' במנחות [שאוילי תאמר שצריך למחוק], אלא לשונות של כל הראשונים [כמו שליקט הקה"י בסוף שש"ת, וכן הגר"י מנת במאמרו במוריה בשעתו הביא בזה עוד הרבה ציטוטים], ואליבא דאמת מסתבר שהם גרסו זאת בגמ' ואכמ"ל.

על הדבר השלישי, באמת זה לא הטענה העיקרית עליו, אבל בכל זאת זה טענה גדולה כי הוא מקטין את האגודל אף יותר מהגרש"ז וכמדומה שאף פחות מכת"ר [אבל זה לא ברור לי לגמרי, וצריך בירור], ואה"נ גם על כת"ר זה קו' וכבר כתבתי בזה [אלא שכת"ר

טוען שנתגדלו האנשים אבל הוא לא טוען כך], ועכ"פ זה קשה עליו יותר מאשר הגרש"ז. [גם] התי' בסיט לא יעזור להפחית כ"כ וכן בזרת, גם הז"ש לפי ד"ר מ. כ. הוא 2 ס"מ ולא פחות, גובה האדם הוא פלא גדול שהרי לדבריו המציאות הזו אמורה להיות נכונה גם היום, כי אינו טוען כמו כת"ר שנתגדלו האנשים, ואכמ"ל].

הידורי המידות:

עברתי ברפרוף על המאמר של הקה"י ושל הרב מנת כנגד גרינפלד,

לפו"ר נראה משכנע, אני יודע שגרינפלד כתב תגובה שלא נתפרסמה במוריה, ואני מנסה להשיג אותה.

בירורי השיעורים:

אם זה מעניין אותך, יש גם מאמר יפה ע"ז של הרב קלמן כהנא במוריה חשון תשמ"ב. [ואגב למדנו מזה שגם גרינפלד מדד אגודל ברוחבו 24 מ"מ, נמצא שאין שום פקפוק במדידה זו]

הידורי המידות:

תודה על המ"מ של הרב כהנא.

נ.ב. איך אתה יודע מה גרינפלד מצא במדידת האגודל? אולי 2.15 (לדוגמא)?

בירורי השיעורים:

כך כתב שם הרב כהנא, זה נראה מסגנון הדברים שכך כתוב במאמר של גרינפלד עצמו.